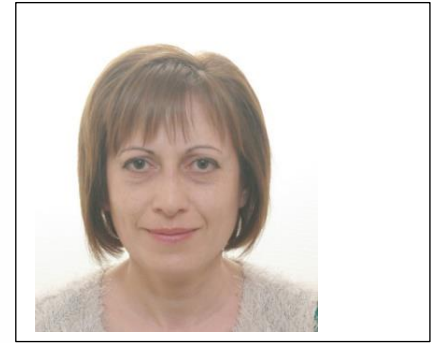

Քրիստինե Կոստիկյան Պետրոսի

Կրթություն - 1988-1993 թթ. բարձրագույն՝ ԵՊՀ Արևելագիտության ֆակուլտետ,
իրանագիտության բաժին

1993-1997 թթ.՝ ասպիրանտուրա՝ ՀՀ ԳԱԱ Արևելագիտության
ինստիտուտ

Գիտական կոչում և աստիճան – պատմ. գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Աշխատանքային փորձ – 1997 – մինչ այժմ՝ ՀՀ ԳԱԱ Արևելագիտության ինստիտուտ

2005- մինչ այժմ՝ Մ.Մաշտոցի անվան Մատենադարան

2011 – մինչ այժմ՝ ԵՊՀ Պատմության ֆակուլտետ

Գիտական հետաքրքրությունների շրջանակ՝ պարսկական աղբյուրագիտություն, XVI-XIX դարերի
հայոց պատմություն և Իրանի պատմություն

Անդամակցություն

Բուհերում կարդացվող դասընթացներ (լրացնել առկայության դեպքում) – ԵՊՀ Պատմության
ֆակուլտետի Հայաստանին հարակից երկրների պատմության ամբիոն՝ Իրանի պատմություն,
Իրանը և Կովկասը հնագույն ժամանակներից մինչև XXI դարի սկիզբ, Կովկասի պատմության
աղբյուրագիտություն

Հրատարակումներ

(մենագրություններ, հոդվածներ)

1. Միրզա Յուսուֆ Ներսեսով, Ճշմարտացի պատմություն, Երևան, 2000 (հայերեն, անգլերեն):
2. Մատենադարանի պարսկերեն հրովարտակները, պրակ III, Երևան, “Զանգակ 97”, 2005, (հայերեն, անգլերեն, պարսկերեն):
3. Մատենադարանի պարսկերեն հրովարտակները, պրակ IV, Երևան, “Նաիրի”, 2008, (հայերեն, անգլերեն, պարսկերեն):

4. Catalogue of Persian Manuscripts in the Matenadaran, Երևան, 2017, (անգլերեն):
5. Մովսես Խեչոյի հետ համահեղինակությամբ «Մատենադարանի պարսկերեն վավերագրերը, III, Շարիաթական նոտարական փաստաթղթեր, ԺԷ-ԺԸ դարեր, Երևան, 2018: (հայերեն, անգլերեն, պարսկերեն):
6. Ժ. Մեջբանբարյանսի հետ համահեղինակությամբ, Միրզա Սամի'ա, Թագքիրաթ ալ-մուլուք (Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, 18, Պարսկական աղբյուրներ, Ա), Երևան, 2019:
7. Մատենադարանի պարսկերեն հրովարտակները, պրակ V, Երևան, Մատեն. հրատ., 2021:

Հոդվածներ

1. Ղարաբաղի պատմության լուսաբանությունը XIX դարի պատմագրության էջերում, Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ, XVII, Երևան, 1998, էջ 73-89:
2. Ղարաբաղի XVIII դարի վերջի քաղաքական պատմության մի քանի հարցեր, Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ, XVIII, Երևան, 1999, էջ 118-135:
3. Ղարաբաղի XVIII դարի պատմությունն ըստ Միրզա Յուսուֆ Ներսեսովի «Թարիխ-ե Սաֆիի», Պատմա-Բանասահրական հանդես, հ. 2-3, Երևան, 1999, էջ 342-359:
4. Արցախի տեղանուններն ըստ պարսկական աղբյուրների, Արցախ, ժողովրդագրության և տեղանվանակարգի հիմնախնդիրները ԼՂՀ անվտանգության համատեքստում (կոլեկտիվ մենագրություն) Աշխատանքային տետրեր 3-4 (31-32). 2014, էջ 70-81:
5. Սյունիքի Օրբեյանները XVIII-XIX դարերում, «Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ», XIX, Երևան, «Զանգակ 97», 2000, էջ 70-78:
6. Քաշաթաղի 17-րդ դարի պատմությանը վերաբերող մի փաստաթուղթ, «Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ», XX, Երևան, «Զանգակ 97», 2001, էջ 168-175:
7. Կաթոլիկ քարոզչությունը Իրանում և հայ իրականությունը, «Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ», XXI, Երևան, «Զանգակ 97», 2002, էջ 200-218:

8. Տաթևի վանքի XVII դարի երկրորդ կեսի պատմությունն ըստ պարսկական հրովարտականների տվյալների, Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ, XXII, Երևան, «Զանգակ 97», 2003, էջ 186-200:
9. Սեֆյան շահեր Սուլեյմանի, Սուլթան Հուսեյնի և Թահմասպ I-ի Երևանի Մատենադարանում պահվող հրովարտականները, Մերձավոր Արևելք, Երևան, 2002, էջ 61-69:
10. Թահմասպ II-ի հայերին ուղղված հրովարտականները և 1730-31թթ. նրա արշավանքը դեպի Երևան, «Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ», XXIII, Երևան, «Զանգակ 97», 2004, էջ 356-571:
11. Գեղարքունիքի Մելիք-Շահնազարյանների պատմությունից, «Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ», XXIV, Երևան, «Զանգակ 97», 2005, էջ 303-329:
12. Պարսկալեզու վավերագրերը Մակվի Ս. Թադեի վանքի մասին, «Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ», XXV, Երևան, «Զանգակ 97», 2006, էջ 351-370:
13. Ղարաբաղի հայ մելիքները Նադիր շահի իշխանության տարիներին, «Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ», XXVI, Երևան, «Ասողիկ», 2007, էջ 257-278:
14. Հայոց եկեղեցու շահերի և հայապահպանության համար Ղազար Ջահկեցի կաթողիկոսի ձեռք բերած շահական հրովարտականների մասին, Բանբեր Մատենադարանի, 18, Երևան, 2008, էջ 115-123:
15. Documents in Persian on the St. Thaddeus Monastery of Maku, Aramazd (Armenian Journal of Near Eastern Studies), volume IV, issue 2, 2009, pp. 159-175.
16. Հայ-իրանական հարաբերությունները ԺԹ դարի առաջին երեսնամյակում, Լևոն Խաչիկյան, 90, Նյութեր Մատենադարանի հիմնադիր տնօրենի ծննդյան իննսունամյակին նվիրված միջազգային գիտաժողովի (9-11 հոկտեմբերի 2008թ.), Երևան, 2010, էջ 182-190:
17. К. П. Костилян, И. В. Зайцев, Указ Сефевидского шаха Сулеймана еврейской общине Гиляна из собрания Государственной публичной исторической библиотеки в

Москве, Ирано-Славика, ежеквартальный журнал, 2012, н. 2(22), Москва, “Исклюзив”, 2010, сс. 48-49.

18. Իրանի պալատական պատմագիր Սարավին Աղա Մուհամմադ Խանի 1795թ. Ղարաբաղյան արշավանքի մասին, «Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ», XXVIII, Երևան, 2011, էջ 336-349:

19. Մատենադարանի պարսկերեն վավերագրերն ու վավերագրերի ժողովածուները, Հայագիտական և իրանագիտական երկրորդ միջազգային գիտաժողովի նյութերը, Երևան, 2011, էջ 75-89:

20. Հայ-իրանական փոխհարաբերությունների պատմության հարցերն ըստ Մատենադարանի պարսկերեն վավերագրերի, Հայաստան-Իրան, 20 տարի համագործակցության ճանապարհով, Միջազգային գիտաժողովի նյութեր, Երևան, 2012, էջ 83-91:

21. European Catholic Missionary Propaganda among the Armenian population of Safavid Iran, “Iran and the World in the Safavid Age” London, New York, 2012, pp. 371-379.

22. Բժշկությանը վերաբերող պարսկերեն ձեռագրերը Երևանի Մատենադարանում, Մատենադարանի Բանբերի, 19, Երևան, 2012, էջ 263-269:

23. Указы Ереванских ханов как источники истории армянского народа, Проблемы источниковедения, историографии и истории Востока, Луганск, 2013, сс. 111-117.

24. K. Kostikyan, Introduction to the collection, A. Tokatlian, Persian Treasures in Erevan, Paris Snoeck editions/pubishers, 2013, pp. 7-9.

25. Խ. Արովյանի կենսագրության մի մասնիկը, Հայկազյան հայագիտական հանդես, Բեյրութ, 2013 հ. 33, էջ 291-296:

26. Персоязычные писцы и переписчики Закавказья конца XVIII- начала XIX в. Армения – Иран: История. Культура. Современные перспективы взаимодействия: Сборник статей (Моск. гос. университет им. М. В. Ломоносова, Ин-т стран Азии и Африки); [рук. проекта М. С. Мейер; сост. Б. С. Зулумян; редкол.: И. В. Иванов и др.], Москва; Ключ.-С., 2013, (с. 168), сс. 87-91.

27. Նոր Ջուղայի դերը իրանահպատակ հայության իրավունքների պաշտպանության գործում, Հանդես Ամսօրեայ, Վիեննա-Երևան, 2015, թիւ 1-12, էջ 205-223:

28. Արցախի Առաջաձոր գյուղի XVII-XVIII դարերի պատմությունն ըստ Մատենադարանի պարսկերեն վավերագրերի, Իրանագիտության արդի հիմնախնդիրները, հ. 1, Երևան, 2015, էջ 50-65:
29. Գ. Սկրտումյանի հետ համահեղինակությամբ, Սուհամնադ մարգարեի ու Ալի իբն Աբու Թալիբ խալիֆայի անունից հայերի հետ կնքված դաշնագրերը որպես պատմական փաստաթղթեր, Բանբեր Հայագիտության, 2015, թ. 3(9), էջ 118-149:
30. Նոր Ջուղան Իրանի Նադիր շահի իշխանության շրջանում, Հանդես ամսօրեայ, Վիեննա-Երևան, 2016, թիւ 1-12, էջ 273-315:
31. Հայոց վանքերի անվանումները պարսկերեն վավերագրերում, Հայաստանը և Արևելաքրիստոնեական քաղաքակրթությունը. Միջազգային գիտաժողովի զեկուցումների և զեկուցումների դրույթների ժողովածու, Երևան, 2016, էջ 112-116:
32. Մեհդի Բադիի հետ համահեղինակությամբ, Իրանի նախաիսլամական շրջանի գրականության նմուշները բովանդակող ձեռագրերը Մատենադարանում, Բանբեր Մատենադարանի, 23, Երևան, 2016, էջ 245-260:
33. A. Avetisyan, K. Kostikyan, V. Makaryan, The Arabic script Manuscripts of the Matenadaran collection, saved from Loss during the Armenian Genocide, International Review of Armenian studies, Yerevan, 2016, n. 1, pp. 192-209.
34. Ա. Ավետիսյան, Ք. Կոստիկյան, Վ. Մակարյան, Մեծ Եղեռնի տարիներին կորստից փրկված արաբատառ ձեռագրերի Մատենադարանի հավաքածուն, Էջմիածին, ԺԲ, 2016, էջ 113-130:
35. Երևանի խանության հայ մելիքները ԺԹ. դարի սկզբին Հարաւային Կովկասի շուրջ ռուս-իրանական հակամարտության սրման շրջանում, Հանդես ամսօրեայ, Վիեննա-Երևան, 2017, թիւ 1-12, էջ 221-234:
36. Հայոց վանքերի ու բնակավայրերի անուանումները պարսկերեն վավերագրերում, Հայկազեան հայագիտական հանդես, Բեյրութ, 2017 հ. 37, էջ 123-153:
37. K. Kostikyan, Mehdi Baghi, Three Pahlavi Manuscripts in the Matenadaran, AJNES, XI/1-2, 2017, pp. 293-304.
38. Հայոց Եկեղեցու իրավական եւ սոցիալ-տնտեսական դրության հարցերն ըստ Մատենադարանի ԺԷ.-ԺԸ. դարերի պարսկերեն վավերագրերի, Էջմիածին, 2018 Գ., էջ 68-87:

39. 120-113. ص. 1295 تابتان، علمی، میراث علمي، در ماتناداران، 1295 (2018, ամառ) էջ 113-120 (պարսկերեն):
40. Աղվանից կաթողիկոսության ներքին խնդիրներն ըստ Մատենադարանի ԺԸ դարի պարսկերեն վավերագրերի, «Հայաստանը և Արևելաքրիստոնեական քաղաքակրթությունը». Գ, Հանրապետական գիտաժողով նվիրված Պ. Չոբանյանի ծննդյան 70 ամյակին, Զեկուցումներ ու զեկուցումների դրույթներ, Երևան, 2018, էջ 114-121:
41. Հ. Գևորգյանի հետ համահեղինակությամբ, Սեֆյան շահերի նորահայտ հրովարտակները Մատենադարանի կաթողիկոսական դիվանում, Բանբեր Մատենադարանի, 26, Երևան, 2018, էջ 58-75:
42. The Rights and Duties of Dhimmī Armenian Subjects of Safavid Iran in 17th 18th centuries, Georgian source studies, XIX-XX, Tbilisi, 2018, pp. 80-86.
43. Պարսից գրագրութեան մէջ Հայոց կաթողիկոսներին տրուած տիտղոսն ու պատուանունները, Հանդէս ամսօրեայ, 1-12, 2019, էջ 121-133:
44. Պարսից արքունիքին վճարվող կաթողիկոսական փիշքեշը և աթոռակոթիվները ԺԷ-ԺԹ. դարերում, Լևոն Խաչիկյան. Հարյուրամյակ, Նյութեր ակադեմիկոս Լ. Խաչիկյանի ծննդյան հարյուրամյակին նվիրված հայագիտական միջազգային գիտաժողովի (28-30 հունիսի, 2018 թ.), Երևան, 2019, էջ 214-228:
45. Մատենադարանի պարսկերեն վավերագրերը Ագուլիսի 17-րդ դարի հայ վաճառականների մասին, Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ” հ. XXXIII, պրակ I, Երևան, 2020, էջ 488-516:
46. Ֆազլի Բեկ Իսֆահանիի տարեգրության հաղորդումները Արևելյան Հայաստանի XVII դարի պատմության հարցերի շուրջ, Արևելյան աղբյուրագիտության երկրորդ հատոր, Երևան, 2020, էջ 305-334:
47. Սեֆյան պետության մեջ հայության կյանքը կարգավորող շարիաթական օրենքները”, Հայկազյան հայագիտական հանդես, 40, Բեյրութ, 2020, էջ 619-642:
48. Matenadaran Library , in: *Encyclopaedia Iranica Online*, © Trustees of Columbia University in the City of New York. Consulted online on 17 June 2021 <http://dx.doi.org/10.1163/2330-4804_EIRO_COM_337729> [MATENADARAN LIBRARY — Brill \(brillonline.com\)](http://dx.doi.org/10.1163/2330-4804_EIRO_COM_337729)
49. 17-րդ դարի պարսկական աղբյուրները Շահ Աբբաս Ա-ի կողմից Այսրկովկասից Իրանի կենտրոնական ու Հյուսիսային շրջաններ տարագրված հայության մասին, Օտար

աղբյուրները հայկական գաղթավայրերի մասին, պրակ Ա, Հայր Ղևոնդ Ալիշանի 200-ամյակին նվիրված միջազգային գիտաժողովի նյութերի ժողովածու, Երևան, 2021, էջ 139-162

50. Համահեղինակներ՝ G. Margaryan, An. Tovmasyan, Agulis on the Crossroads of International trade through Caucasus in XII-XVIII centuries, История, археология и этнография Кавказа, Том 17, № 4 (2021), сс. 848-858. ինտերնետային հղում՝ [АГУЛИС НА ПЕРЕСЕЧЕНИИ ПУТЕЙ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ НА КАВКАЗЕ В XII-XVIII ВЕКАХ | Маргарян | История, археология и этнография Кавказа \(caucasushistory.ru\)](https://caucasushistory.ru/margaryan-istoriya-arheologiya-i-etnografiya-kavkaza-caucasushistory.ru)

51. Ազուլիսի ԺԸ. դարի հայ վաճառական Խոջա Հովհաննեսի փաստաթղթերը Սատենադարանի կաթողիկոսական դիվանում, Բանբեր Սատենադարանի, 2021, 32, էջ 211-223:

52. Некоторые вопросы административной структуры государства Надир шаха на примере входящих в его состав областей Закавказья, Caucaso-Caspica, 2021, VI, сс. 69-80 (DOI 10.48200/9789939672694_69).

Մասնակցություն գիտաժողովներին

1. 2016 թ. դեկտեմբերի 12-13-ին Երևանում տեղի ունեցած «Հայաստանը և Արևելաքրիստոնեական քաղաքակրթությունը» միջազգային գիտաժողովում զեկուցում եմ կարդացել հետևյալ թեմայով՝ «Հայոց վանքերի անվանումները պարսկերեն վավերագրերում»:

<http://haygirk.nla.am/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=128632>

2. 2017 թ. հոկտեմբերի 18-20-ը Թբիլիսիում կազմակերպված «Պատմագրություն և աղբյուրագիտություն» թեմայով գիտաժողովին՝ կարդալով զեկուցում հետևյալ թեմայով՝ «Հայ զիմմիների իրավունքներն ու պարտականությունները Սեֆյան Իրանում» (The Rights and Duties of Dhimmī Armenian Subjects of Safavid Iran in 17th 18th centuries, Georgian source studies)

https://www.tsu.ge/en/faculties/humanities/news/1fmjfTAGB2Tvil_wz/?p=1

3. 2018 թ. մայիսի 17-18-ին Երևանում կայացած «Հայաստանը և Արևելաքրիստոնեական քաղաքակրթությունը». Գ, Հանրապետական գիտաժողովին նվիրված Պ. Չոբանյանի ծննդյան 70 ամյակին զեկուցում եմ կարդացել հետևյալ թեմայով՝ Աղվանից կաթողիկոսության ներքին խնդիրներն ըստ Սատենադարանի ԺԸ դարի պարսկերեն վավերագրերի: Տես զեկուցումներ ու զեկուցումների դրույթներ,

http://armunicat.nla.am/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=1441467&query_desc=au%3A%22%D4%B1%D6%80%D6%87%D5%A5%D5%AC%D5%A1%D5%A3%D5%AB%D5%BF%D5%B8%D6%82%D5%A9%D5%B5%D5%A1%D5%B6%20%D5%AB%D5%B6%D5%BD%D5%BF%D5%AB%D5%BF%D5%B8%D6%82%D5%BF%20%D5%80%D5%80%20%D4%B3%D4%B1%D4%B1%22

4. 2018 թ. հունիսի 28-30-ը Երևանի Մատենադարանում տեղի ունեցած Մատենադարանի հիմնադիր տնօրեն ակադեմիկոս Լ. Խաչիկյանի 100 ամյակին նվիրված գիտաժողովին զեկուցում կարդալով հետևյալ թեմայով՝ «Պարսից արքունիքին վճարվող կաթողիկոսական փիշքեշք և աթոռակոթիվները 17-19-րդ դարերում»:

<https://drive.google.com/file/d/1mMwUG8ONKYW8WISSyYSi3Y9NkYODxL6Z/view>

5. 2018 թ. հոկտեմբերի 25-ին Էջմիածնում S.S. Խորեն Ա. Մուրադբեկյան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի նահատակության 80-րդ տարելիցի կապակցությամբ կազմակերպված գիտաժողովին կարդացել եմ զեկուցում հետևյալ թեմայով՝ «Հայոց եկեղեցին իրանական տիրապետության շրջանում»:

<https://www.facebook.com/217630558399685/posts/1282100875285976/>

6. 2019 թ. հունվարի 27-28-ին Կալիֆոռնիայի Համալսարանում կազմակերպված “Armeno-Iranica: A Shared History” գիտաժողովին՝ կարդալով զեկուցում հետևյալ թեմայով. Relations between Catholicoses of All Armenians and the Safavid State in its Period of Decline (Ամենայն Հայոց կաթողիկոսների փոխհարաբերությունները Սեֆյան իշխանությունների հետ այդ պետության անկման շրջանում):

<https://modernarmenianhistory.history.ucla.edu/event/armeno-iranica-a-shared-history/>

7. 2019 թ. հունիսի 20-22-ը Երևանում տեղի ունեցած Ա. Տեր-Ղևոնդյանի 90 ամյակին նվիրված գիտաժողովին՝ զեկուցում կարդալով հետևյալ թեմայով՝ «Ֆազլի Բեկ Իսֆահանի տարեգրությունը որպես 17-րդ դարի սկզբի հայոց պատմության աղբյուր»

<http://haygithimnadram.am/confsview.php?id=46&arch=&langid=1>

8. Երևան, 2020 թ. սեպտեմբերի 15-16 միջազգային առցանց գիտաժողով՝ նվիրված Ղևոնդ Ալիշանի 200 ամյակին “Օտար աղբյուրները հայկական գաղթավայրերի մասին”, կարդացել եմ զեկուցում հետևյալ թեմայով՝ “Շահ Աբբաս Ա-ի կողմից Սպահան ու Իրանի ներքին շրջաններ բռնագաղթի ենթարկված հայությունը 17-րդ դարում ըստ պարսկական աղբյուրների”

9. 2021 թ. մայիսի 15-ին առցանց եղանակով մասնակցել եմ Տոկիոյում կազմակերպված Արևելագիտության 65-րդ միջազգային սիմպոզիումին (65th (ICES International conference of Eastern Studies)՝ կարդալով զեկուցում հետևյալ թեմայով՝

«Հայ վաճառականները Հայաստանում վաղ արդի ժամանակաշրջանում» (Armenian merchants in Armenia in early modern period). Տես էլեկտրոնային հղում՝ [ICES-Program \(tohogakkai.com\)](http://tohogakkai.com):

10. 2021 թ. հուլիսի 1-3-ին մասնակցել եմ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում կազմակերպված գիտաժողովին՝ նվիրված Հակոբ Փափազյանի 100 ամյակին: Կարդացել եմ զեկուցում հետևյալ թեմայով՝ «Մատենադարանի 17-18-րդ դարերի պարսկերեն վավերագրերը Ազուլիսի հայ վաճառականների մասին»:

11. 2022 թ. հունիսի 21-23 –ին Երևանի Հայ-Ռուսական Համալսարանի և Ֆրանկֆուրտի Գյոթեի անվան Համալսարանի կողմից կազմակերպված «Անատոլիա – Կովկաս - Իրան» գիտաժողովին կարդալով զեկուցում հետևյալ թեմայով՝ «Երևանի 17-18-րդ դարերի հայ քալանթարները»: